

Politická stratégia Jörga Haidera a jej vplyv na rakúsky stranický systém

Rudolf Sivý

Abstract:

Haider's political strategy is a model cause of success for far right wing parties in modern Europe, especially in European Union. He was first Germanic politics which used National Socialism doctrine like a main ideology of own policy after World War II. Austria- Haider makes political headlines, when Austrian Freedom Party under the leadership of J. Haider received 27 % of the vote in the National election 1999. That's great contrast with Austria's Nazi past. The work shows main lines and factors of his political way, reasons of election success or non-success and co-operation with other Austria's parties.

Keywords: Haider, Austria, right, party

Úvod

Rakúska politická scéna prešla za posledných 25 rokov výraznými zmenami. Zvonku sa javí ako stabilná krajina s vyváženým politickým systémom, no prvý pohľad je zdanie, ktoré môže klamať. V krajine, kde viac než 20 rokov dochádza k vnútropolitickým prevolúciám v hodnotách a charakteroch stranického systému, kde sa narušujú tradičné povojnové črty usporiadanej demokracie. To vyvoláva znepokojenie medzi zahraničnými a domácimi médiami. Zlom z 80tých rokov, zvolením J. Haidera za predsedu Slobodnej strany Rakúska (FPÖ), otvoril dvere k týmto zmenám. Exkurzia do histórie parlamentarizmu v podmienkach Rakúska môže byť náučným výletom, avšak znamenala by rovnako od tematického zamerania práce. Črty stratégie sú obsiahnuté v texte. Retrospektívne predkladám len pohľad na „životnú cestu“ strany FPÖ. Od vzniku k súčasnosti, s poukázaním na dvojtvárnosť strany v obdobiach pred zvolením J. Haidera za predsedu a po jeho zvolení.

1. 1 Charakteristika populistické politiky

Populizmus nie je politická ideológia. Predstavuje štýl politiky, politickej propagandy.¹ Hovoríme pri ňom o poklese atraktivity konštruktívnej a progresívnej politiky. Poukazuje na výzvy, ktorým čelia demokracie, kvôli internej nestabilite spoločnosti. Predchádzalo mu masové aplikovanie liberálno-demokratických prvkov do spoločnosti. Populizmus sa stal obľúbeným nástrojom politického boja. Silný hlas, emotívny prejav, jednoduché riešenia.

Rozdiel medzi autoritatívnym vodcom - *Führerom* a populistickým úspešným politikom je v jeho možnostiach. Vodca svoju opozíciu eliminuje najskôr legislatívne, neskôr aj fyzicky. Snaží sa zdegradovať volebný akt a predlžovať si volebný mandát, aj zmenou ústavných zákonov. Populista má podobnú rétoriku, ale skutky sú odlišné. Najhlavnejší rozdiel je v konzistencii hodnôt. Totalitný vodca neváha sa kvôli nim aj obetovať, uväzniť. Populistický líder mení svoje postoje, robí kompromisy, spolupracuje so subjektmi, ktoré silno kritizoval, robil kontinuálnu politiku predchádzajúcich vlád.

Rozhodovať o oprávnenosti populizmus v pluralitne konštruovanej demokracii, by znamenalo popretie základných slobôd a malo by kontraproduktívny efekt pre spoločnosť. Ako poznamenal Ralf Dahrendorf: „Populizmus je pre niekoho demokraciou, pre iného nie je“.² Pochopenie nacionálneho populizmu, t. j. populizmus, používajúci nacionalizmus ako jeden z nástrojov na oslovenie, predpokladá skúmanie politických aktérov, ich mobilizačných stratégií, argumentačnej výbavy a tém, prostredníctvom ktorých oslovujú voličov. Pojem „národný populizmus“ používam pre označenie politickej činnosti (v jej rozmanitých prejavoch), orientujúcej sa na oslovenie voličov prostredníctvom populistických metód - jednoduché riešenia na komplikované spoločenské a sociálne problémy, hľadanie vonkajších nepriateľov krajiny, protirečiacie sľuby, či rétorika s *hidden persuasion* efektom s využitím silného etnicko-nacionálneho (národného) prvku. Dopúšťajú sa toho aj nepopulistické politické sily.³

¹ Charvát, J. (2007): *Současný politický extrémismus a radikalismus*. Praha: Portal.s.r.o., s. 71

² Krastev, I. (2007): *The Populist moment*, Eurozine 18. 9. 2007

³ Ilowiecky, M. (2003): *Moc a nemoc médií*. Bratislava: Veda. s. 41

2. 1 FREIHEITLICHE PARTEI ÖSTERREICHS (FPÖ)⁴

2. 2 „Tretí tábor“ a história strany

Začiatky FPÖ siahajú k národno-liberálnym ideám, ktoré v 19. storočí formovali rakúsku monarchistickú spoločnosť. Išlo o imperiálnu identitu občanov podloženú základmi nemeckého idealizmu a pangermanistických liberálov.⁵ Pojem liberál používam v dobovom význame tohto slova, teda aj pre národne orientované politické prúdy.

Spoločnosť, vďaka osobitej histórii prešla v krátkom čase významnými zmenami (imperiálna monarchia, dve republiky a kríza identity ich občanov, nacistické obdobie, porážka v oboch svetových vojnách, rekonštrukcia spoločnosti na demokratickú, hranice s blokom krajinami „nepriateľského“ sovietskeho bloku krajín, integrácia do európskych štruktúr, ekonomický blahobyt) dopomohli v konzervatívnej spoločnosti vytvoriť tzv. *Tretí tábor*. Išlo o doplnenie dvoch dominantných politických prúdov a to: sociálno-demokratický a konzervatívne katolícky. Tretí tábor - nacionálne liberálny - charakterizoval prítomnosť fragmentov decentralizovaných honoračných (post monarchistických) strán.

Mal nízky stupeň organizovanosti elektorátu s fluktujúcou (nepravidelnou) účasťou na ľudových hlasovaniach. Z genderového pohľadu išlo drvivo o „mužskú záležitosť“. Voličmi boli ľudia z akademických obcí, občania malých miest, či obcí, s nízkou mierou religionizít, s vyšším vzdelaním a sklonom k autoritatívnemu vedeniu spoločnosti. Politické strany a hnutia Tretieho tábora boli v neustálom konflikte medzi sebou. Ako pripomína Fiala, pestrosť zahrňovala v sebe aj ambivalentné črty skupiny. Hlavné konfliktné línie vychádzali z ideí ako antiklerikalizmus, antisocializmus, antiamerikanizmus, ale rovnako aj liberalizmus a nemecký idealizmus, či šovinizmus spojený s idealistickým pangermanizmom. Práve posledný prúd bol veľmi obľúbený v Nemecku v 30tých rokoch. To dopomohlo integrovať vtedy väčšinové politické spektrum nemeckej politickej strane NSDAP. O čosi podobné sa pokúšal nemilitantnou politikou Tretí tábor po II. svetovej vojne v Rakúsku. V roku 1949 vznikol zjednotený ako Zväz nezávislých (Verband der Unabhängigen - VdU). Nemal dlhú životnosť.

Po prvotných úspechoch, kedy sa jeho preferencie pohybovali nad hranicou 10 percent prišlo v tomto mnoho ideovom projekte k výrazným rozporom, ktoré vyhralo tradičné nacionálne krídlo. Následné v roku 1955 (resp. v odborných literatúrach sa uvádza rok 1956)

⁴ Fiala, P. (1999): *Nacionalistické strany v Európe*. Brno: Medzinárodný politologický ústav, s. 54.

⁵ Hloušek, V. (2008): *Konflikt versus konsensus- Konfliktní línie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1986 – 2006*. Brno: Medzinárodný politologický ústav, s. 225.

založili vlastnú stranu FPÖ.

2. 3 Strana Slobodných v jednotlivých typoch rakúskych volieb

Vývoj „Slobodných“ môžeme charakterizovať zatiaľ v niekoľkých fázach.⁶ Prvá trvala do 60 tých rokov 20. storočia. Bola vnímaná ako krajne pravicová strana hlásiaca sa k nacistickej minulosti (nie otvorene) a k historického revizionizmu. Jej elektorát tvorili ľudia sympatizujúci s politikou NSDAP, rakúski neonacisti, resp. postnacisti a ľudia s nižším vzdelaním. Nemala šancu uspieť kvôli svoju postojom, pretože by znamenala absolútnu izoláciu krajiny, ktorá sa vyrovnávala zo svojej čiernej stránky vlastnej histórie. Strana bola v izolácii. Druhá etapa trvala od polovice 60 tých rokov do polovice 70 tých rokov 20. storočia. Do vedenia sa dostal Friedrich Peter. Snažil sa prekonať izoláciu strany a preto zjemnil rétoriku aj krajne pravicové smerovanie. Oslovovala ľudí v akademických kruhoch, získala nových členov a ukotvila volebné výsledky na hranici 5%. Najväčším úspechom strany v tejto fáze bola podpora ľavicového kancelára Bruna Krejského. Vďaka tejto podpore presadila vlastné návrhy do volebnej reformy v prospech malých strán- teda ja seba. Toto obdobie sa nazýva ako obdobie legitimizácie strany a formovanie akceptácie na politickom trhu strán a hnutí.

Tretie výrazné obdobie FPÖ sa označuje ako doba akceptácie strany a reforma k štandardným politickým stranám. Od polovice 70 tých rokov začala spolupracovať s obomi hlavnými prúdmi (stranami) na scéne. Posunula sa smerom do sociálno-liberálnej línie.

S tým nesúhlasila tvrdé voličské jadro a ukázalo sa to v poklese preferencií strany. Strata sympatizantov vyvolala nové konflikty vo vnútri strany. Tie vyhrali tradičný nacionalisti, ktorých viedol J. Haider (1986). Zvolením nového lídra sa začala predposledná etapa strany na ceste k jej súčasnej podobe. Nová stratégia a návrat k „tradičným hodnotám“, často pangermánskeho idealizmu. Tvrdá rétorika mala úspech v čase rozpadajúceho sa sovietskeho priestoru a zároveň zväčšujúcej sa vlny imigrantov do Rakúska. Syn bývalého funkcionára NSDAP nikdy nezapieral sympatie k nacistickému Nemecku. Obhajoval kolaborantov v článkoch do *Kärntner Nachrichten* magazínu, či zúčastňoval sa stretnutí rakúskych Waffen-SS skupín. Imidž si vytvoril pózou alpského lyžiara, čo vyvolávalo v pamätníkoch dobu Nemeckej propagandy a ideálneho germánskeho vzoru, stelesnenie

⁶ Hloušek, V. (2008): *Konflikt versus konsensus.....cit. d., s. 226*

Rakúskeho symbolu a horskej čistoty ducha.⁷ Jeho rétorika bola často kontroverzná (napr. konečné riešenie poľnohospodárskych problémov, atď.), no vystupovanie na verejnosti bolo slušné, nepoburujúce.⁸ Samotný predseda sa neuspokojil „len“ so straníckou politickou kariérou, ale naďalej budoval aj akési vlastné Rakúsko v spolkovej republike Korutánsko. Vďaka tejto taktike získala strana precedentné víťazstvo. v roku 1999. Od tejto doby sa vníma úspech FPÖ, ako výsledok správnej politickej stratégie. Založená na charizmatickom, konzervatívnom, krajne pravicovom populizme lídra strany. Stratégia gradovala v parlamentných voľbách v roku 1999, kedy získala rekordný zisk vo svojej histórii 27%. Stala sa treťou stranou s najvyšším počtom odovzdaných hlasov. O niekoľko sto hlasov prebehla aj ÖVP - Rakúsku ľudovú stranu, pilier rakúskeho straníckeho systému. Keďže FPÖ mala najvyšší koalíčný potenciál, Jörg Haider presadil svoju požiadavku byť kancelárom republiky. Od Európskej Únie si tento akt získal mnohé protesty a represívne opatrenia, čím sa Rakúsko dostalo s legitímne zvolenou vládou do čiastočnej politickej izolácie. Úspech krajne pravicovej a populistkej strany v ekonomicky vyspelom štáte šokoval celú liberálne zmýšľajúcu Európu a vytvoril nový precedens. Dovtedy bola nacionálna rétorika úspešná ba v transformujúcich sa krajinách z bývalého Sovietskeho bloku krajín, resp. ako odtieň palety politického spektra. Strany s podobnou orientáciou a stratégiou dosahovali nízke volebné preferencie (podobný úspech krajne pravicový politik dokázal zopakovať iba Jean-Marie Le Pen v prezidentských voľbách 2002). Nešlo pritom o nevysvetliteľný jav. FPÖ dokázala dlhodobo budovať svoju voličskú základňu. Trpezlivo skúšala rôzne politické orientácie a hľadala vlastné miesto na trhu. Voľby v roku 1999 boli už len výsledkom do detailov dobre odvedenej práce a naopak neschopnosti ostatných dvoch štandardných strán reflektovať témy FPÖ na svoj prospech.. Od roku 1999 do roku 2009 bol na čele samosprávy Korutánska, pričom jeho úspešnosť dosahovala až 42 percent vo voľbách. Strana odvtedy prešla vnútornými konfliktami. Konflikty vo vnútri FPÖ vyvrcholili v 3. apríla 2005. Haider opustil stranu a ohlásil vznik vlastnej strany BZÖ - Aliancie pre budúcnosť Rakúska.⁹ Stranu slobodných opustili jej čelní predstavitelia, ako predsedníčka a Haiderova sestra Ursula Haubnerová, aj vicekancelár Hubert Gorbach. Aliancia pre budúcnosť Rakúska nebola tradičná strana s podporou zdola.¹⁰

⁷ Milza, P. (2005): *Evropa v černých košilích*. Praha: Themis, s. 384

⁸ Ibid. s. 389

⁹ SME: *Jörg Haider založil novú stranu*. On: <http://www.sme.sk>, 5.4.2005

¹⁰ Aktualne.sk: *Jörg Haider je pred návratom do vrcholovej politiky Rakúska*. On: <http://www.aktualne.sk>, 2.8. 2008.

Vznikla kooperáciou poslancov za stranu FPÖ v Národnej rade Rakúska. Po ohlásení vzniku k nej prešlo 10 z 18 poslancov FPÖ. Zaujímavý postoj, ktorý zaujal Haider, aby pritiahol pozornosť médií a tak spropagoval a presne definoval svoj projekt na politickej scéne.¹¹ Zdôraznil, že BZÖ síce pred voľbami neexistovala a nedostala žiaden mandát, ale vládna koalícia môže pokračovať, lebo nový subjekt spĺňa dopyt voličov FPÖ. Strana sa charakterizovala, ako mix haiderovskej charizmy, nacionálneho populizmu, politického populizmu a apelu na mladých a stredoprávnych voličov.¹²

Parlamentné voľby 2002 potvrdili, ale aj vyvrátili niekoľko zásadných teórií o Slobodných, ako tiež o tradičných rysoch rakúskeho stranického systému. Poukázali na smerovanie krajiny k formátu štvorstranového politického trhu. K sociálnym demokratom (SPÖ), konzervatívcom (ÖVP) a národniarom, resp. nacionálnym populistom sa pridala strana Zelených, ako moderný prvok na európskom politickom trhu. Plebiscit bol pre Slobodných porážkou. Z 27% úspechu z roku 1999 strana obhájila iba 10% voličských hlasov.¹³ Zaznamenala najvyššiu stratu zo všetkých zúčastnených strán. Paradoxne tento výsledok poukazuje na úspešnosť a silu politickej stratégie J. Haidera, ako aj jej nevýhody pre stranu ako celok. Za volebné obdobie 1999 až 2002 (konali sa predčasné parlamentné voľby) sa dostala do schizofrenickej kondície v charakteristike svojho politického smerovania. To malo za následok vznik vnútrostraníckych konfliktov a rozštiepenie na dva hlavné prúdy. Zásadnou dilemou pre stranu bola osoba Jorga Haidera. Na jednej strane bol zárukou vysokého volebného zisku a tak aj koaličného potencionálu. Rovnako aj stratou dôveryhodnosti strany, zhoršenia imidžu krajiny, vznik nepokojov z akademickej, intelektuálnej a umeleckej obce spoločnosti, či európskych politických elít. Haider sa po výrazných negatívnych reakciách na svoje „vít'azstvo“ vrátil do regionálnej politiky. To bol rovnako jeden z hlavných dôvodov volebnej porážky FPÖ vo voľbách 2002.

Impulzom k rastu konfliktnej atmosféry v strane bol odchod jej *nového* predsedu strany Mathiasa Reichholda z vedenia, kvôli zdravotným dôvodom. Vystriedal ho Herbert Haupt. Strana sa vnútorne ešte viac destabilizovala. Tradičný blok Haiderovcov blokoval reformy skupine stúpencov Susanne Reis-Passerovej.

Chcela vytvoriť novú politickú stratégiu Slobodných tým, že by sa odpútala od kultu

¹¹ Hloušek, V. (2008): *Konflikt versus konsensus...* cit. d., s. 227

¹² Ibid.

¹³ SORA (2002) : *Wahltagsbefragung Nationalratswahl 2002*. Wien: Institute for Social Research and Analysis.

osobnosti J. Haidera a nacionálneho populizmu. Pokúsila sa liberalizovať politiku FPÖ, ale táto snaha bola neúspešná.¹⁴

Kult osobnosti bol imúnny voči nedostatočne mocnej frakcií strany. Tieto snahy vyvolali nesúhlas aj u sympatizantov strany, ktoré sa prejavili vo voľbách. Kľúčovú úlohu hral vo voľbách faktor silného predsedu strany. Wolfgang Schüssel z ÖVP, ako predchádzajúci kancelár ním bol. Mediálnym marketingom sa stali dôveryhodnejší a progresívnejší, než v roku 1999. Oslabených Slobodných zdiskreditovali tým, že ich označili za dôvod (miestami opodstatnený) nestability vládneho kabinetu. Vďaka tomu dokázali odobrať Slobodných veľmi výrazný počet voličov v porovnaní s predchádzajúcimi voľbami – cca 630 000. Socialisti nedokázali využiť tento priestor v rovnakej miere. Výnimkou bola oblasť Viedne. Tam sa migrácia voličov FPÖ k SPÖ rátala v počte cca 63 000.

Výraznú úlohu v tejto migrácii zohral nový precedens rakúskych volieb. Bola ním až 22% celková migrácia voličov medzi jednotlivými stranami od predchádzajúceho hlasovania.¹⁵

Narušila sa tým tradičná hypotéza o tradičnosti, veľkosti a sile kmeňových voličov v Rakúsku. Elektorát FPÖ bez J. Haidera vo vedení bol tiež zmenený. Nepotvrdili sa predpoklady k transformácii strany na robotnícku. Pokles robotníckeho segmentu hlasujúcich bol z 47 percent (1999) na 16 percent (2002). Podobný pokles zaznamenala strana ja pri mladšej generácii – do 30 rokov. Tam počet odovzdaných hlasov dosiahol rozmer z 35 percent (1999) na 14 percent (2002).¹⁶ Jediný úspech zaznamenali u voličov nad 60 rokov.

Tento výrazný rys v rozdiel volebných úspechov, resp. neúspechov FPÖ v jednom volebnom období charakterizujú základné faktory, ktoré sú:

- Účasť v predchádzajúcom vládnom kabinete a strata protestnej funkcie strany
- Zlá politická stratégia, ktorá zakladala na odlíšení sa strany od formy politiky J. Haidera.
- Dominancia štvrtej strany (strana Zelených) v rakúskom straníckom systéme.
- Upútanie masívnej pozornosti a občianskej nevôle v rakúskej spoločnosti predchádzajúcim hlasovaním (1999) a naštrbením dobrého imidžu Rakúska, ako modernej demokracie.¹⁷

¹⁴ Hloušek, V. (2008): *Konflikt versus konsensus...* cit. d., s. 227

¹⁵ SORA (2002) : *Wahltagsbefragung Nationalratswahl 2002*. Wien: Institute for Social Research and Analysis, s. 3.

¹⁶ Hloušek, V. (2003): *Parlamentné voľby v Rakúsku 2002*. Brno: Středoevropské politické studie

¹⁷ Hloušek, V. (2003): *Parlamentné voľby...* cit. d.

V parlamentných voľbách v roku 2008 sa trend protestných strán proti tradičným ešte viac zvýraznil. Slobodní našli vlastnú výraznú tvár, ktorým bol Heinz-Christian Strache. Dynamicky a dobre pôsobiaci politik vytvoril plnohodnotnú konkurenciu pre Haidera. Strana zmenila svoju výraznú červenú farbu na modrú a vystupovala viac konštruktívnejšie. Graficky sa vymedzila voči konkurenčným Haiderovcom a tematicky voči ostatným stranám.

10% zisk strany BZÖ, ktorá mala predpokladané cca. 4% zisku voličských hlasov vytvoril z dvoch strán Tretieho tábora relevantnú politickú silu, ktorá im však nedávala reálnu šancu na vytvorenie vlády. Stratégia, ako predsedu malej (novej) strany kalkulovala so stratégiou zvyšovania si koaličného potenciálu, keďže pre ÖVP predstavoval miernejšiu alternatívu, než predseda Slobodných Strache. Celá kampaň BZÖ sa opäť sústredila len na Haidera, na problémy si infláciou, nezamestnanosťou a prisťahovalcami. Symbolickým gestom tej kampane boli vyhrnuté rukávy, ako gesto akcie schopnosti.¹⁸

Dva týždne po voľbách predseda BZÖ zomrel pri autohavárii. Vládu sa rozhodli vytvoriť Eudovci so Socialistami, hoci ich zlá komunikácia vyvolala predčasné voľby. Tým sa ukončila štvrtá etapa tohto politického subjektu. Vznik novej politickej sily, ktorá vyšla z predchádzajúcej nemusí automaticky znamenať jej zánik. Je pravdepodobné, že môže prísť opäť k spojeniu týchto dvoch síl, ktoré po regionálnych voľbách v roku 2009 sa zhodli na opätovnej spolupráci v regionálnej politike, aby si zabezpečili životaschopnosť a koaličný potenciál.

Táto historická prehliadka strany FPÖ nám pomôže charakterizovať politickú stratégiu J. Haidera, ako aj BZÖ, načrtnúť možnosti smerovania strany/strán (FPÖ, BZÖ) a pomenovania výstupov politickej stratégie J. Haidera aj po jeho smrti. Zároveň poukázala na turbulencie strany počas jej vývoja a odhalila vývoj politického myslenia Tretieho tábora v Rakúsku. Historická genéza ukázala, že práve nacionálny populizmus bol správnu voľbou pre stranu, kedy sa zmenila z doplnkovej politickej sily na silného hráča.

Stratégia začatá v roku 1986 sa zameriavala najmä na:

- mobilizáciu tradičnej (nacionálnej) vrstvy obyvateľstva a podporu nových členov
- zvyšný doraz na liberálny nacionalizmus, exkluzívny patriotizmus
- vytváranie protestnej sily voči katolíckej a sociálno-demokratickej dominancii politických

¹⁸ Hajek, P., Kovar, A. (2008): *Die österreichische Nationalratswahl 2008 und die standortpolitischen Folgen*. Wien: Kovar & Köppl Public Affairs Consulting., s. 7-8.

strán a hnutí

- zmena chápania strany v Rakúsku. To je charakteristické tým, že ma najvyššiu mieru participácie občanov na fungovaní politických strán, ako jej členovia v Európe. Približne 20 percent. Naopak Haiderova FPÖ sa nesnažila inštitucionalizovať svojich voličov za členov, ale ponúkla im otvorený vzťah podpory strany. Tým sa jej podarilo osloviť najmä robotnícku vrstvu obyvateľstva.

2. 4 Európska agenda FPÖ a vplyv politickej stratégie na zmeny postojov v strane

Slobodní boli do 80tych rokov naklonení myšlienke európskej integrácie s liberalizácie nadnárodných organizácií. Europeanistický postoj sa zmenil straníckou voľbou predsedu J. Haidera v roku 1986. Protestná rétorika, ako hlavný faktor politického marketingu, sa premietla tiež do európskych tém, čím upevnila vnútrostranícke prúdy Slobodných. K zmene európskej orientácie FPÖ prispela aj dohoda strán ÖVP a SPÖ o vzájomnej spolupráci pri integrácií krajiny. Iba výrazná kritika naplňala efekt protestnej strany. Príkladom schizofrenických postojov nacionálno-populistickej FPÖ bolo hlasovanie v roku 1989, kedy podporila v parlamente prihlásenie sa do Európskeho spoločenstva. V roku 1994 už odmietla návrh ústavného zákona o pristúpení do Európskej únie.

Podľa talianskeho analytika N. Contiho strana zaujala postoj mäkkého euroskepticizmu.¹⁹ V roku 2000 im tento postoj zabezpečil zisk 5tich z 18 kresiel v Európskom parlamente. Naopak nové vedenie Slobodných v roku 2004 zliberalizovalo a zjemnilo politiku strany, voči EÚ. Tento postoj a vnútrostranícke konflikty znamenali bojkot väčšiny voličov FPÖ v hlasovaní, alebo odklon k iným subjektom. Vnútrostranícka roztržka medzi J. Haiderom a Susanne Reis-Passarovou pomohla k stabilizácii strán ÖVP a SPÖ, pretože nečelili radikálnej kritike z vonku. Slobodní v eurovoľbách 2004 prepadli.²⁰ Obhájili jeden mandát z piatich. Formálne ich vyhrala konzervatívna strana ÖVP, neformálne jednorazový politický projekt: Kandidátka Hans-Peter Martina (*List Dr. Hans-Peter Martin für echte Kontrolle in Brüssel*).²¹

¹⁹ Conti, N.; Verzichelli, L. (2003): *Party Contestation of the Political Space and the European Issue. Position of Italian Parties (1994-2002)*, Siena: University of Siena, s. 21

²⁰ Hloušek, V., Poláčková, K (2005): *Volby do Evropského parlamentu 2004 v Rakousku a rakouské politické strany*, Brno: Středoevropské politické studie

²¹ SORA (2004): *Wählerstromanalyse EU-Wahl, 2004*. Wien: Institute for Social Research and Analysis.

Tento nový projekt získal dve mandáty. Kandidátka bola iniciatívou vyštudovaného právnika, politológa a novinára časopisu *der Spiegel* Hans-Peter a moderátorky televízie ORF Karin Resetarisovej. Kampaň založená na mediálnom populizme, podporovaná novinami *Die Neue Kronen Zeitung* zmobilizovala až 60 percent voličov FPÖ z ich tradičného elektorátu národných volieb.²²

Záver

Politická stratégia, ktorou som sa vo zaoberal bola stratégia, ktorá mala presné vízie, bola zrozumiteľná a ľahko čitateľná. Prinášala politiku spať tzv. na ulicu k ľuďom. Z miest do dedín. Vytvárala šance a nádej pre voličov, prezentovala tradičnú tvorbu politiky v rakúskej spoločnosti, na základoch silného kultu vodcu, lídra, pričom sekundárne reformovala vnímanie politických strán v krajine.

Negatívnou stránkou bolo rozštiepenie spoločnosti, atmosféra strachu, reinkarnácia úvah ohrozovania ich „Lebensraum-u“ a potreba boja proti narušiteľom, pričom išlo o tradičné využitie kolektívnej psychológie o obranne spoločnosti voči neznámemu, vychádzajúc z teórie E. Fromma.²³ Táto stratégia bola zaobalená do silných farebných tónov: červenej a oranžovej v BZÖ. Tie na jednej strane znamenali úspešnosť, hravosť, nekomformitu, avšak pri negatívnych asociáciách aj ohrozenie, útočnosť, nebezpečenstvo, čo mohlo vyvolať mobilizačný efekt pre voličov.²⁴ Stratégia podpory silného vnútrostraníckeho aparátu a časti regionálnych štruktúr – ktoré zosilňuje, alebo stabilizuje podporu lídrovi, kým sa dosahujú úspechy- stačila na vytvorenie politického kultu osobnosti v krajine.

Tento kult sa stal nielen vzorom pre nové krajne pravicové zoskupenia v EÚ (spolu s Národným Frontom J. M. Le Pena, alebo Britskou Národnou stranou - BNP). Haider sa po smrteľnej autonehode z 11. októbra 2008 zaradil Haider medzi tri najznámejšie politické osobnosti Rakúska, k Brunovi Kreiskemu a Kurtovi Waldheimovi.

²² Hloušek, V., Poláčková, K (2005): *Volby do Evropského parlamentu 2004 v Rakousku a rakouské politické strany*, Brno: Středoevropské politické studie

²³ Fromm, E. (1997): *Anatomie lidské destruktivity*, Praha: Nakladatelstvo Lidové noviny, s. 198-200

²⁴ Jablónski, A.W. (2006): *Politický marketing – úvod do teórie a praxe*, Bratislava: Barrister a Principal, spol.s.r.o. s. 126-127

Použitá literatura a informačné zdroje

- Conti, N.; Verzichelli, L. (2003): *Party Contestation of the Political Space and the European Issue. Position of Italian Parties (1994-2002)*, Siena: University of Siena, 2003, s. 21.
On: <http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/marburg/papers/15/3/-Conti.pdf> (4. 4. 2009).
- Fiala, P. (1999): *Nacionalistické strany v Evropě*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 53 - 55
- Fromm, E. (1997): *Anatomie lidské destruktivity*. Praha: Nakladatelstvo Lidové noviny, s. 198-200
- Hajek, P., Kovar, A. (2008): *Die österreichische Nationalratswahl 2008 und die standortpolitischen Folgen*. Wien: Kovar & Köppl Public Affairs Consulting, s.7-8.
On: <http://info.publicaffairs.cc/info/research/Berichte%20%20Reports/Wahlanalyse-Nationalratswahl2008.pdf> (4. 4. 2009).
- Hloušek, V. (2003): *Parlamentné voľby v Rakúsku 200*, Brno: Středoevropské politické studie. On: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=227> (4. 4. 2009).
- Hloušek, V; Poláčková, K (2005): *Voľby do Evropského parlamentu 2004 v Rakousku a rakouské politické strany*, Brno: Středoevropské politické studie. On: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=227> (4. 4. 2009).
- Hloušek, V. (2008): *Konflikt versus konsensus- Konfliktní línie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1986 – 2006*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.
- Charvát, J. (2007): *Současný politický extrémismus a radikalismus*. Praha: Portal.s.r.o., s. 71
- Ilowiecky, M. (2003): *Moc a nemoc médií*. Bratislava: Veda, s. 41
- Jablónski, A.W. (2006): *Politický marketing – úvod do teórie a praxe*. Bratislava: Barrister a Principal, spol.s.r.o., s. 126-127
- Krastev, I. (2007): *The Populist moment*, Eurozine 18. 9. 2007. On: <http://www.eurozine.com/articles/2008-11-20-krastev-sk.html> (4. 4. 2009).
- Milza, P. (2005): *Evropa v černých košilích*. Praha: Nakladatel'stvo Themis.

- Pelinka, A. (2009): *Jörg Haider, the polariser*, Open democracy e magazine, 16.10.2008.
On: <http://www.opendemocracy.net/article/jorg-haider-the-polariser> (2.6.2009).
- SORA (2002): *Wahltagsbefragung Nationalratswahl 2002*. Wien: Institute for Social Research and Analysis. On: <http://www.sora.at/images/doku/PresseNRW2002PK.pdf> (4. 4. 2009).
- SORA (2004): *Wählerstromanalyse EU-Wahl, 2004*. Wien: Institute for Social Research and Analysis. On: <http://www.sora.at/de/start.asp?b=59> (4.4.2009).
- SORA (2006): *Wählerstromanalyse Nationalratswahl 2006*. Wien: Institute for Social Research and Analysis. On: <http://www.sora.at/de/start.asp?x=x&fr=&b=&ID=633> (4. 4. 2009).

Novinové zdroje:

- Aktualne.sk (2008): *Jörg Haider je pred návratom do vrcholovej politiky Rakúska*, 2.8. 2008.
On: <http://aktualne.centrum.sk/zahranicie/clanek.phtml?id=1162449> (4.4.2009).
- Der Standard (2009): *SORA-Chef Christoph Hofinger: "Keine Partei ist eine 'Arbeiterpartei' mehr"*. <http://derstandard.at/?url=/?id=1234508218218> (4.4.2009).
- SME (2005): *Jörg Haider založil novú stranu*, 5.4.2005. On: <http://www.sme.sk/c/1997286/Jorg-Haider-zalozil-novu-stranu.html> (4.4.2009).

Internetové stránky:

- Webový portál FPÖ, <http://www.fpo.e.at>
Webový portál BZÖ <http://www.bzo.e.at>